

AZ EGYSZEMÉLYES OKTATÁS TAPASZTALATAI

KÁSA László

Budapesti Műszaki Egyetem, Közlekedésmérnöki Kar
Építő- és Anyagmozgató Gépek Tanszék

A Közlekedésmérnöki Karon évente a gépesítési szakon egy-egy tankörnyi építő- és anyagmozgatógépész ágazatos hallgató fejezi be tanulmányait. A különböző évfolyamok létszáma változó, rendszerint 10—27 hallgató alkot egy tanulócsoportot. A tanszék az anyagmozgatógépész ágazatos hallgatók képzésében az alábbi tárgyak oktatásával vesz részt:

Tantárgy	félév	heti óraszám		
		előadás	rajzterem, szeminarium	laboratórium
Mérnöki fizika	1	—	—	2 (2)
Hidraulikus hajtások	2	2	1	1
	4	4 (—)	—	2 (—)
Anyagmozgatógépek	5	4 (2)	—	1 (4)
	6	2 (2)	1	1 (4)
	7	4 (6)	2 (4)	— (1)
Anyagmozgatógépek tervezése és vizsgálata	8	6 (4)	4 (6)	4 (2)
	9	—	4 (4)	1 (2)
Felvonók*	10	2 (2)	—	—

* Szabadon választható tárgy

A táblázatban szereplő értékek a jelenlegi, míg a zárójelben levőek a korábbi tematika szerinti óraszámok.

A laboratóriumi gyakorlatok keretén belül több alkalommal kerül sor gyárlátogatásra, valamint a képzés szerves részét képezi a 6. félévet követően a hazai, míg a 8. félév után külföldi termelési gyakorlat.

Karunkon minden egyes elsőéves tanulókör hallgatóinak az egyetemi életbe való beilleszkedését tanulókörvezető tanár segíti elő. Korábbi években órarendileg csak az első félévben biztosítottak helyet és időpontot ahhoz, hogy a tanulókörvezető tanár hallgatóival találkozzon, míg jelenleg ez a szervezett forma a 2. félév végéig tart. A további félévekben a kijelölt oktató esetenként 2—3 hetente találkozik hallgatóival, amikor is a tanulókört érintő aktuális oktatási feladatokat beszél meg, valamint a kari nevelési bizottság által ajánlott témákat dolgoznak fel, vitatnak meg.

A tanulókörcsoport vezető tanárok személye az esetek többségében a tanulókörcsoportnak megfelelő szaktanszékekről kerül ki.

Az 1976-ban az egyetemi tanulmányait megkezdő anyagmozgatógépész ágazatos hallgatóknál kísérletként a tanszékünk bevezette azt az oktatási formát, hogy a két, nagy óraszámú tanított szaktárgyanként ugyanaz a személy volt az előadó és a gyakorlatvezető, valamint ugyanaz a személy volt a tanulócsoporthoz tartozó tanárja is. Ezzel az oktatási móddal biztosítani lehetett, hogy a heti egy alkalommal 1 órában meghatározott ügynevezett „osztályfőnöki” órától az 5. félévtől kezdve a 9. félévig (1. táblázat) fokozatosan növekvő óraszámú tanítást kapjon ugyanaz az oktató egy tanulóval. Ezen túlmenően még lehetőség nyílt arra is, hogy ez a tanuló kör teljes létszámaival együtt külföldi termelési gyakorlaton is részt vegyen.

Ez az oktatási forma — amit az egyszerűség kedvéért röviden „egyszemélyes oktatási forma”-nak nevezhetünk, a következő kérdések részletesebb vizsgálatát indokolja:

Az oktató személyisége

Az intenzív kapcsolattartás miatt az oktató nagy hatással van a tanuló körre. Ez a hatás természetesen nemcsak szakmai, hanem politikai, emberi, világnézeti területen is jelentkezik, s különös hangsúlyt kap a hosszan tartó diák-tanár viszony miatt az oktató személyes példamutatása, valamint következetessége is.

Erre az oktatási formára csak olyan személyiségű egyént szabad kijelölni, akinek belső szükséglete az időnkénti visszacsatolások összegyűjtése, értékelése és ezeknek ismeretében akar és képes is, hogy a kifogásolt területen változtasson korábbi magatartásán, hibás nézetén. Egyben mentesnek kell lenni az oktatónak attól, hogy a hallgatók véleménynyilvánítását személye elleni támadásnak vegye. Azokban az esetekben sem helyezkedhet a teljes elutasítás álláspontjára, ha véleménye szerint teljesen megalapozatlan kritikát kap, mert akkor is keresnie kell azokat az okokat, amelyek ezt kialakíthatták.

Az oktató felkészültsége

Ennél az oktatási formánál lehetőség nyílik arra, hogy a tárgy előadója az egyes oktatási formák között (előadás — rajztermi és laboratóriumi gyakorlatok — üzemplátogatás — termelési gyakorlat) egységes tárgyalást valósítson meg. Ez azonban nagy feladatot ró az oktatóra — nemcsak az esetenként nagymértékű órarendi elfoglaltságok, hanem azoknak sokrétűsége, szerteágazottsága miatt is. Ugyanakkor fennáll annak a „veszélye” is, hogy az előadó kedvenc

témájának előtérbe helyezésével esetleg átlépi az egyes tananyagrészek tematikában megszabott terjedelmét szakmai szempontból lényeges, de az oktató által szubjektív módon másodlagosnak tartott területek rovására. Véleményem szerint ez — a szélsőséges túlzásokat kizárva — nem hátrányos, mert a hallgatónak így a kutatómunka teljes mélységét is módjuk van megismerni. A nagy óratelhelés, valamint a hosszan tartó oktatási folyamat miatt az előadó könnyebben felkér akár tanszékéről, akár külső intézményekből szakembereket, hogy azok az általa kevésbé művelt területek témájából tartsanak előadásokat.

Egyes tématerületeken — itt elsősorban a tanszékünkön oktatott leíró jellegű „Anyagmozgatógépek” című tárgyra gondolva, de más tárgyaknál is adódik leíró jellegű tananyag — lehetőség nyílik arra, hogy előre meghatározott témákból 1—1 hallgató 10—15 perces előadást tartson. Az ilyen előadások megtartása természetesen a hallgatótól, de magától az oktatótól is intenzív felkészülést és többletmunkát igényel.

Az oktató és a hallgatók kapcsolata

Az „egyszemélyes” oktatási formával alakítható ki véleményem szerint a legkönnyebben az az oktatási célkitűzés, amelyről az egyetemünk jubileumi ülésszakán Kórcsog András államtitkár előadásában a következőket mondta:

„Olyan korszerű, szocialista tartalmú tanár—diák viszonyt kell kialakítani (nem csupán jelszavakban, de a mindennapi gyakorlatban is), amelyben a hallgató nem egyszerűen tárgya a nevelésnek, hanem a tanár, az oktató társa, a képzési folyamat aktív résztvevője. Arra kell törekedni, hogy a diákok felismerjék és belülről átérezzék a közösségi magatartás szükségességét, amelyet legjobban az egész oktatási intézmény demokratizmusa mozdíthat elő.”

Az első kísérleti tanulókört követően további évfolyamoknál is törekedtünk az egyszemélyes oktatási forma megvalósítására, azonban a feltételeket nem lehetett maradék nélkül biztosítani. (A tárgy előadója egyezzen meg a tanulókörvezető tanárral, csak egy gyakorlatvezetőre legyen szükség, azaz a tanulókör létszáma maximum 12 fő legyen.)

Az osztályozás objektivitásának kérdése

Ennek az oktatási formának sarkalatos pontja az, hogy az érdemjegyek megállapításánál a tanár mennyire tudja a hallgatók előremenetelét, tudását objektív módon minősíteni.

A szubjektív befolyásoló tényezők kialakulására egy hosszan tartó intenzív oktatási formában számtalan lehetőség adódik (pl.: gyárlátogatások; egy-kétnapos „osztályfőnöki” kirándulások; különböző, a tanulókör által szervezett sport és kulturális megmozdulások; a „fehérasztal” faktor; a munkatársi kapcsolatok kialakulása a gyakorlatokon, TDK-dolgozatnál, stb.). Ezeknek a tényezőknek azonban az objektivitás irányában ható összetevői is vannak, mivel a hallgatók tudásszintjének megállapítása nem korlátozódik fél vagy esetleg egy órára. Az oktatónak módja van arra, hogy a hallgató munkáját folyamatosan az egész félévi órarendi és azon kívüli tevékenység alapján értékelje. A baráti viszony mind a két fél oldaláról lehetővé teszi azt az őszinte légkört, amely alapján a hallgató a számára esetleg kellemetlen véleményt, döntést is megértéssel fogadja.

Összefoglalás

Ez az oktatási forma a leghatékonyabban a 81-ben végzett hallgatóknál működött. Itt a tankör létszáma végzéskor 11 fő volt, amiből 3 fő népköztársasági ösztöndíjas volt, ez a tankör adta két évig a kari KISZ-titkárt, 1 fő intenzíven a kollégiumi munkában vett részt, az utolsó 5 félév alatt csak 1 fő maradt ki, de évhalasztás után ő is sikeresen fejezte be tanulmányait. Végzés után ketten nyilatkoztak úgy, ha nem ebbe a tankörbe járnak, nem végzik el az egyetemet.

A teljes képhez hozzátartozik az is, hogy a 4. félév végén a tanulókör az átlagosnál jobb tanulmányi eredményt nem mutatott (ekkor csak egy népköztársasági ösztöndíjas volt a tanulókörben, aki viszont mindvégig az összes hallgató közül a legvisszahúzódtabb volt), viszont az első félévtől kezdve nyitott volt minden probléma felé.

Véleményem szerint ez az oktatási forma elsősorban a kis létszámú tanulóköröknél (12 fő alatt) alkalmazható előnyösen, elsősorban azért, mert ekkor az előadó a gyakorlatok vezetését is el tudja látni, mert csak itt van lehetőség a hallgatókkal intenzív kapcsolat kialakítására. Ugyanakkor ez az oktatási forma igényli a hallgatói közösség együttműködési készségét is, aminek kialakításához előfeltétel a megfelelő személyiségjegyekkel rendelkező oktató kiválasztása.

Dr. Kása László egy. adjunktus